

יום האח/ות הבינלאומי: הולכים בדרכה של הגברת עם העששית

מאז פרוץ מגיפת הקורונה בעולם התעצמו התובנות וההערכה בציבור בנוגע לחשיבותם של אחים ואחיות כמובילי מערכת הבריאות בחזית המאבק במגיפה. השבוע יצוין יום האח/ות הבינלאומי בסימן של תקווה ואמונה

ד"ר מיכל יצחקי וד"ר סיגלית ורשבסקי, 09.05.2022,

פלורנס נייטינגייל, 1860.

יום האח/ות הבינלאומי מצוין ברחבי העולם ובישראל השבוע (12.5), ביום הולדתה של פלורנס נייטינגייל, מייסדת הסיעוד המודרני. פלורנס היתה אחות, סופרת, סטטיסטיקאית ודמות פורצת דרך.

היא נולדה בפירנצה, איטליה לזוג הורים ממוצא בריטי, בני המעמד העמיד והמיוחס. בצעירותה, בחרה פלורנס במקצוע הסיעוד, למורת רוחה והתנגדותה של משפחתה, אשר חפצה כי תינשא ותהפוך לרעיה ואם. הסיעוד נתפש אז כמקצוע נחות שלא מתאים לאישה במעמדה, אבל פלורנס ראתה את ייעודה בטיפול בנזקקים והמוחלשים בחברה ובחרה ללמוד סיעוד ולהקדיש חייה לסיוע ולטיפול בנזקקים.

ב-1854, התחוללה בחצי האי קרים מלחמה בין האימפריה הרוסית מצד אחד, לצרפת, בריטניה וטורקיה מהצד השני. היתה זו מלחמה אשר גבתה פצועים והרוגים רבים. פלורנס נחשפה כרבים אחרים, לדיווחים מהחזית האנגלית והחליטה בצעד יוצא דופן לארגן משלחת של 38 אחיות ולצאת בראשן אל החזית. כשהגיעה, החלה כסטטיסטיקאית לאסוף ולנתח נתונים.

היא גילתה שתנאי התברואה הגרועים בבית החולים היו הגורם העיקרי לפטירת הפצועים והחלה לפעול לשיפור האוורור, הניקוז הביוב ושיפור ההיגיינה באופן שהקטין משמעותית את שיעורי התמותה, כפי שכתבה: "הדרישה הראשונה במעלה מבית החולים היא שלא יזיק לחולים".

תרומתה המשמעותית של פלורנס, מעבר להצלחה בטיפול בפצועים, היתה ביכולתה להראות ולהדגים באופן מוחשי על ידי נתונים סטטיסטיים וגרפים קשר סטטיסטי מובהק בין הפעולות

שנקטה ומצב הפצועים. אלו היוו את אבן היסוד לפיתוח התיאוריה Nightingale's Environmental Theory ושינו את פני המקצוע לעד. עיקרי התיאוריה של נייטינג'יל הפכו לקווים מנחים בפעילות האחים והאחיות ובמוקד, הקשר שבין תנאי הסביבה לבריאות האדם, כמו גם שילוב החמלה והטיפול האנושי באחר.

זה לצד זה לומדים הסטודנטים לפתח ולחזק את ערכי אהבת האדם, הכבוד ההדדי והשאיפה למצוינות לצד הכשרה קלינית ייחודית. השאיפה למצוינות מובילה רבים מהאחים והאחיות האקדמאים להמשיך ולהתמקצע בקורסים על בסיסיים וכבעלי תעודת מומחיות בסיעוד

מאז ועד היום, עבר הסיעוד ברחבי העולם ובישראל תהליך אקדמיזציה. החוג לסיעוד באוניברסיטת תל אביב היה הראשון בישראל לפיתוח תכנית אקדמאית לאחים/יות לפני 54 שנה. כיום, החוג לסיעוד באוניברסיטת תל אביב הינו הגדול והמוביל בארץ, לומדים בו 1,200 סטודנטים בתכניות לימודים לתואר הראשון (תכנית ארבע שנים, תכנית להסבת אקדמאים ותכנית עתודה – מסלול פסגה), תואר שני ולימודי דוקטורט. אחוזי ההצלחה של הסטודנטים הלומדים בחוג במבחן הממשלתי הם גבוהים במיוחד. בוגרי החוג נקלטים בשוק התעסוקה בבריאות ומתקדמים במהרה לתפקידים משמעותיים בעשייה הקלינית, הניהולית והחינוכית.

בין הסטודנטים בחוג ניתן למצוא ייצוג לכלל קבוצות האוכלוסיה בישראל: נשים וגברים, צעירים ובוגרים, הדתות והלאומים המרכיבים את המרקם האנושי הייחודי בישראל. דו הקיום בין החברה היהודית לבין החברה הערבית מתקיים הלכה למעשה במהלך הלימודים וההכשרה המקצועית, כאשר כ-30%-40% מכלל הלומדים בתכנית לתואר ראשון בסיעוד הם בני החברה הערבית. זה לצד זה לומדים הסטודנטים לפתח ולחזק את ערכי אהבת האדם, הכבוד ההדדי והשאיפה למצוינות לצד הכשרה קלינית ייחודית. השאיפה למצוינות מובילה רבים מן האחים והאחיות האקדמאים להמשיך ולהתמקצע בקורסים על בסיסיים וכבעלי תעודת מומחיות בסיעוד.

שיעור כלל האחים והאחיות (בעלי רישיון פעיל, עד גיל 67) בישראל הינו 6.52 ל-1,000 איש. שיעור זה נמוך בהשוואה לממוצע במדינות ה - OECD-תשעה ל-1,000 איש

כיום, שיעור כלל האחים והאחיות (בעלי רישיון פעיל, עד גיל 67) בישראל הינו 6.52 ל-1,000 איש. שיעור זה נמוך בהשוואה לממוצע במדינות ה - OECD-תשעה ל-1,000 איש. בישראל, מספר האחים/יות בעלי הרישיון לעסוק בסיעוד עד גיל 65 הינו 59,050. הגיל הממוצע של האחים/יות עד גיל 67 הוא 42 שנה, 17% הם אחים גברים ו-46% אחיות ואחיות הם בעלי הכשרה של קורסים על בסיסיים ב-26 תחומים קליניים (כגון מיילדות, טיפול נמרץ, חדר ניתוח ועוד). 443 אחים ואחיות הם בעלי תעודת מומחיות בסיעוד בשמונה תחומי מומחיות (כירורגיה, טיפול תומך ועוד).

בשנתיים האחרונות, מאז פרוץ מגיפת הקורונה בעולם, התעצמו התובנות וההערכה בציבור בנוגע לחשיבותם של אחים ואחיות אקדמאים כמובילי מערכת הבריאות בחזית המאבק במגיפה. מספר הסטודנטים הכללי בחוג לסיעוד באוניברסיטת תל אביב עלה בשנתיים האחרונות ובפרט הוכפל מספר האקדמאים שבחרו לעשות הסבה לסיעוד.

אחים ואחיות ברחבי העולם, באשפוז ובקהילה, התגייסו למיגור המגיפה. באשפוז נאבק הסיעוד לצד הרפואה בהצלת חיי אדם. בקהילה, התגייס לחיסון נרחב של אוכלוסיות מוחלשות ומאוחר יותר לכלל האוכלוסיה למניעת המחלה

בדומה לפועלה של נייטינג'יל, שהתמקד בטיפול נקייה ומאווררת ושיפור תנאי ההיגיינה למטופלים, כך גם כעת, כ-200 שנה מאוחר יותר, ניצבנו בפני מאבק אל מול וירוס אחד שחייב אותנו לשמור על ריחוק חברתי, בידוד והקפדה על כללי היגיינה. בתוך עולם רפואי מתקדם ומשופע בטכנולוגיות מתקדמות גילינו כי אמצעים פשוטים יחסית כעטיית מסכה ורחצת ידיים מהווים נדבך חשוב במניעת התפשטות המגיפה. אחים ואחיות ברחבי העולם, באשפוז ובקהילה, התגייסו בכדי למגר את המגיפה. באשפוז נאבק הסיעוד לצד הרפואה בהצלת חיי אדם. בקהילה, התגייס לחיסון נרחב של אוכלוסיות מוחלשות ומאוחר יותר לכלל האוכלוסיה למניעת המחלה.

בתוך כל אלה עולה שאלת המגע האנושי והיחס האישי, שכל כך אופייניים למקצוע הסיעוד. כיצד שומרים על יחס אישי ואנושי כאשר אנחנו מכוסים מכף רגל ועד ראש בביגוד מגן ומסיכה, כאשר לא ניתן להבחין בהבעות פנים או לחוש מגע אנושי? התשובה נמצאת אולי שוב בפועלה של נייטינג'יל. נייטינג'יל זכתה לכינוי "הגברת עם העששית", כיוון שנהגה לשוטט עם עששית בין חדרי הפצועים בלילות, להאיר את דרכה ולוודא כי הם ישנים את שנתם בשלווה. הפצועים זכרו את נוכחותה התמידית, וגם אם לא ראו בחשיכה את פניה או חשו את ידה, ידעו כי היא נמצאת שם ושומרת עליהם.

אנו בטוחות כי אותה תחושת ביטחון נטעו גם האחים והאחיות בתקופתנו בקרב המטופלים. גם אם לא היה ניתן להבחין בפניהם מאחורי המסיכה והמיגון, תחושת השליחות, המסירות, המחויבות לטיפול והאנושיות הועברו אל המטופלים.

"הגברת עם העששית" האירה למעשה את דרכם של הדורות הבאים, ביססה ועיצבה את תפקיד האח/ות האקדמאי/ת על בסיס חמלה ונתינה לצד שימוש בידע מקצועי ייחודי ואובייקטיבי.

יום האח/ות הבינלאומי השנה מצוין בסימן של תקווה ואמונה. בתאריך 12.5.22 יוענק אות הוקרה מטעם נשיא המדינה ל-17 אחים ואחיות מצטיינים מרחבי הארץ על מצינותם האישיות והמקצועיות. יש לנו את הזכות לחנך את הדור העתידי של האחים והאחיות האקדמיים ולהוביל את החוג לסיעוד באוניברסיטת תל אביב, יחד עם חברי הסגל, למצינות. אנחנו גאות מאוד בסטודנטים הלומדים בחוג ובבוגרי החוג ונרגשות לפגוש אותם בתפקידים בכירים במערכת הבריאות.

ד"ר מיכל יצחקי, ראש החוג לסיעוד ומרצה בכירה בחוג. היא האחות המוסמכת הראשונה בארץ שסיימה את התואר השלישי במסגרת המסלול הישיר לדוקטורט. היא למדה את התואר הראשון, השני והשלישי בחוג לסיעוד באוניברסיטת תל אביב. במחלקה לסוציולוגיה ולאנתרופולוגיה באוניברסיטת בר אילן היא סיימה את לימודי הפוסט דוקטורט

ד"ר סיגלית ורשבסקי, ראש התכנית הכללית לתואר בוגר בסיעוד בחוג לסיעוד ומרצה בחוג. בוגרת תואר ראשון ושני בחוג לסיעוד באוניברסיטת תל אביב ודוקטורט במחלקה למדעי הבריאות באוניברסיטת בן גוריון בנגב